

Πενήντα ημέρες μετά την έναρξη του πολέμου, τα μόνα σοβαρά οθωμανικά ερείσματα στα Βαλκάνια απέμεναν τα Γιάννενα, η Σκόδρα και η Αδριανούπολη, με τους Έλληνες και τους συμμάχους αντίστοιχα καθηλωμένους προσωρινά μπροστά στο Μπιζάνι και στην Τσατάλτζα, στον δρόμο για την Κωνσταντινούπολη. Ο σουλτάνος θέλησε ν' αρπάξει την ευκαιρία και ζήτησε ανακωχή, καλώντας τους συμμάχους στην Τσατάλτζα να κουβεντιάσουν. Σερβία και Βουλγαρία δέχτηκαν. Η Ελλάδα, όχι. Η κουβέντα οδήγησε στη συνδιάσκεψη του Λονδίνου με τους εμπόλεμους αλλά και τις μεγάλες δυνάμεις γύρω από το τραπέζι. Αρχισε στις 3 Δεκεμβρίου και επί ένα μήνα πελαγοδρομούσε καθώς οι Τούρκοι χρονοτριβούσαν κι ακολουθούσαν παρελκυστική τακτική. Η συμμαχική απειλή ότι θα ξαναρχίσουν οι μάχες τους ανάγκασε να μπουκ στην ουσία του θέματος. Στις 4 Ιανουαρίου 1913, η Τουρκία αποδεχόταν ότι πια δεν της ανήκαν τα εδάφη που είχε χάσει στα πεδία των μαχών, ενώ την επομένη, 5 του μήνα, ο στόλος της μάταια προσπαθούσε να βγει στο Αιγαίο. Οκτώ ελληνικά πολεμικά με επικεφαλής το θωρηκτό «Αβέρωφ» τον ανάγκασε να κρυφτεί οριστικά στα Δαρδανέλια (ναυμαχία της Λήμνου).

Η είδηση προκάλεσε αναταραχή στις τάξεις των Τούρκων. Ο Εμβέρ μπέης, που το 1908 είχε ηγηθεί στην επανάσταση των Νεότουρκων, έφτασε εσπευσμένα στην Κωνσταντινούπολη. Η επανάσταση ξέσπασε στις 10 Ιανουαρίου 1913, ο Τούρκος αρχιστράτηγος δολοφονήθηκε, οι εθνικιστές Νεότουρκοι επικράτησαν και δήλωσαν πως η Οθωμανική αυτοκρατορία αποχωρεί από τις συνομιλίες και προσφεύγει πάλι στα όπλα. Έτσι κι αλλιώς, οι μάχες στην Ήπειρο είχαν επαναρχίσει τρεις μέρες νωρίτερα.

Η πτώση των Ιωαννίνων

Στην αρχή του πολέμου, ο τουρκικός στρατός διέθετε στην Ήπειρο πάνω από 15.000 πεζούς, μια ίλη ιππικού και αναρίθμητα πυροβόλα. Μόνο στο οχυρωμένο από τους Γερμανούς Μπιζάνι είχαν στηθεί 112 βαριά κανόνια. Τον Νοέμβριο, ενισχύθηκε με δυο ακόμα μεραρχίες που έφτασαν από το Μοναστήρι. Αλλά και οι 8.200 Έλληνες με τα 24 πυροβόλα είχαν ενισχυθεί από το κύριο ελληνικό σώμα που έφτασε από τη Φλώρινα. Οι μάχες είχαν κοπάσει από τις 16 Δεκεμβρίου και ξανάρχισαν στις 7 Ιανουαρίου. Τα ξημερώματα, 20 Φεβρουαρίου 1913, μια φαινομενικά τεράστια δύναμη χτύπησε τους Τούρκους στο ανατολικό πλευρό τους, στο οχυρωμένο Μπιζάνι. Η επίθεση ήταν εικονική. Η κύρια δύναμη χτύπησε στα δυτικά, άνοιξε τον δρόμο και με την ξιφολόγη και κάτω από πολικό ψύχος πήρε το ένα μετά το άλλο τα τουρκικά οχυρά. Το απόγευμα, οι Έλληνες κατηφόριζαν προς

τα Γιάννενα. Καθώς βράδιαζε πήραν το στρατόπεδο του τουρκικού πυροβολικού στον Άγιο Ιωάννη. Φωτισμένη η πόλη τους περίμενε. Στις 11 τη νύχτα, ο Εσάτ πασάς προσπαθούσε να βρει τρόπο να έρθει σ' επαφή με το ελληνικό στρατηγείο για να παραδοθεί. Ήξερε πως όλα είχαν τελειώσει. Τα έγγραφα της παράδοσης υπογράφηκαν στις 21 Φεβρουαρίου 1913, ώρα 5.30 το πρωί.

Η παρέλαση των ελληνικών στρατιωτικών τμημάτων μέσα στα ελεύθερα Γιάννενα έγινε στις 22 του μήνα. Μέσα στις επόμενες δέκα μέρες, οι Έλληνες ελευθέρωσαν όλες τις πόλεις και τα χωριά της Ηπείρου, παίρνοντας Αργυρόκαστρο, Χιμάρα, Πρεμετή και μπαίνοντας (4 Μαρτίου 1913), στο Τεπελένι. Εννιά μήνες αργότερα, το Πρωτόκολλο της Φλωρεντίας (17 Δεκεμβρίου 1913), όριζε ότι οι περιοχές βόρεια από το Καλπάκι και την Κακκαβιά, ολόκληρη η Βόρεια Ήπειρος που είχε ελευθερωθεί με το αίμα του ελληνικού στρατού, προσφέρονταν από τις μεγάλες δυνάμεις, ελληνική συμμετοχή στη δημιουργία ενός νέου κράτους: Της Αλβανίας. Για την ώρα, η Ελλάδα συγκλονιζόταν από τη μυστηριώδη δολοφονία του βασιλιά της.

Η δολοφονία του Γεωργίου Α΄

Η βουλή των Ελλήνων ψήφισε την κατάσταση πολιορκίας και το δικαιοστάσιο (αναβολή της εκδίκασης υποθέσεων) εξαιτίας του πολέμου και διέκοψε τις εργασίες της στις 10 Οκτωβρίου 1912. Στις 26, ο ελληνικός στρατός έμπαινε στη Θεσσαλονίκη. Στις 29, έφτασε κι ο βασιλιάς Γεώργιος. Ο γιος του, πρίγκιπας Νικόλαος, διορίστηκε γενικός διοικητής της πόλης. Η βουλή ξανάνοιξε στις 20 Φεβρουαρίου 1913. Αυτή τη φορά, μετείχαν και βουλευτές από την Κρήτη. Ο Γεώργιος παρέμεινε στη Θεσσαλονίκη. Εκεί έμαθε ότι ο ελληνικός στρατός πήρε τα Γιάννενα, στις 21 Φεβρουαρίου. Κάθε βράδυ, με τη συντροφιά του υπασπιστή του ταγματάρχη Φραγκούδη, ο Γεώργιος έβγαινε περίπατο στους δρόμους της πόλης. Κανένας δεν είχε σκεφτεί πως η ζωή του θα μπορούσε να κινδυνεύσει. Και κανένας δεν είχε προσέξει πως κάποιος τους παρακολουθούσε από μακριά κάθε μέρα.

Στις 5 Μαρτίου 1913, ο άγνωστος επιτάχυνε το βήμα του και τους πλησίασε. Στην οδό Αγ. Τριάδας, έβγαλε ένα πιστόλι και πυροβόλησε. Ο Γεώργιος έπεσε νεκρός. Ο άγνωστος προσπάθησε να το σκάσει αλλ' ο ταγματάρχης Φραγκούδης τον πρόλαβε και τον έπιασε. Η πρώτη ανακοίνωση έλεγε ότι ο βασιλιάς είχε πέσει θύμα «του ανισόρροπου σοσιαλιστή Αλέξανδρου Σχινά, από τον Βόλο». Η δεύτερη ότι «ο ανισόρροπος αναρχικός Αλέξανδρος

Σχινάς από τις Σέρρες» αυτοκτόνησε, πέφτοντας από το παράθυρο του Διοικητηρίου, όπου είχε μεταφερθεί για ανάκριση. Σύμφωνα με μαρτυρίες της εποχής, ο Σχινάς ούτε σοσιαλιστής ούτε αναρχικός ήταν. Δεινός σκοπευτής ήταν. Στην αρχή, κρατούσε το στόμα του κλειστό. Έπειτα, άρχισε να μιλά. Τι είπε, κανένας δεν ξέρει. Η δικογραφία εξαφανίστηκε. Το βέβαιο είναι ότι, από την ώρα που άρχισε να μιλά, η χήρα του Γεωργίου και μητέρα του Κωνσταντίνου, βασίλισσα Όλγα, τον επισκεπτόταν συχνά στο υπόγειο όπου τον κρατούσαν κι έμενε ώρες μαζί του. Ποτέ της δεν είπε, τι κουβέντιαζε με τον δολοφόνο του άντρα της, που υπεραγαπούσε. Κάποια στιγμή, ανέβασαν τον Σχινά στον πρώτο όροφο του κτιρίου. Είπαν ότι ξέφυγε από τους φρουρούς του κι έπεσε από το παράθυρο. Άλλοι είπαν πως κάποιος τον σκότωσαν. Η δικογραφία πάντως εξαφανίστηκε και κανένας «δε θυμόταν» τι περιείχε.

Σ' ένα βιβλίο του, ο αντιστράτηγος Λεωνίδας Παρασκευόπουλος γράφει ότι επισκέφτηκε τον πρίγκιπα Νικόλαο για να τον συλλυπηθεί κι ανίδεος, όπως ήταν, αναφέρθηκε στον «ανισόρροπο αναρχικό δολοφόνο». Ο Νικόλαος δάκρυσε και του είπε: «Δεν είναι έργο αναρχικών αλλά πολιτικών εξωτερικών συμφερόντων». Γράφτηκε πως ο Σχινάς ήταν όργανο των γερμανικών μυστικών υπηρεσιών, επειδή ο Γεώργιος μισούσε τον κάιζερ και συμπαθούσε τους Άγγλους, ενώ ο διάδοχος Κωνσταντίνος ήταν γερμανόφιλος (τον ονόμασαν και στρατηγό του γερμανικού στρατού). Ο στρατηγός Θεόδωρος Πάγκαλος έγραψε απερίφραστα πως ο Γεώργιος ήταν «θύμα των γερμανικών βλέψεων επί της Βαλκανικής» και συνδύασε τη δολοφονία του με τη δολοφονία στο Σεράγεβο, μετά από περίπου 16 μήνες, που έγινε αφορμή να ξεσπάσει ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος.

Ο Κωνσταντίνος ορκίστηκε βασιλιάς σε πανηγυρική τελετή στη βουλή στις 8 Μαρτίου 1913. Λίγο καιρό αργότερα, η γερμανοφιλία του θα οδηγούσε τους Έλληνες στον εθνικό διχασμό. Για την ώρα, ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος βάδιζε προς τη λήξη του. Η συνθήκη για το τέλος του έμελλε να υπογραφεί στις 17 Μαΐου.

(τελευταία επεξεργασία, 6.5.2009)